

אותנו המשרה ליד שפרעם והחזירה אותנו, יחד עם שאר הנוסעים. את המכונית החזירו זירו ריקות, ועלינו ציוד ללכת ברגל. שאלנו את הקצין (הערבי) הנגנו חזרה על סמך איזה חוק הוא מונע בעדנו לנסוע לנצרת. הוא השיב: זוהי הסקורה, עליכם לציית. חזרו הביתה.

נשים לרחמות. בחדר גדול בכפריא סיפה התכנסו חצי תריסר נשים צעירות מוקפות עשרות ילדים. אחת היתה הרה, רובן היניקו תינוקות. כיאה לנושתיים של בעלים קומוניסטיים, לא הקטירו הנשים ה' צעירות על מנהגי קדם, לא פרשו מחברת הברברים הרים, דיברו עמם סניגים אל פנים. אחת מהן היתה פאטמה שיחאדה הבלוני דית, אשתו הנאה של מזכיר המועצה ה' מקומית (מוסלמי, שאינו קרוב משפחה שתארה הנשיה, שהיא נוצרית אורתודוקסית). אחרי מעצר בעלה, נשארה פאטמה לבדה עם ארבעת ילדיה.

או מדוכא. יתכן שכמו רוב אנשי הכפר, בני כל דתות המעוטס במדינה, התגאה בשקט ככל שמספר העצורים בכפריאסיף הוא יחסית אחד הגדולים בארץ. בעיני המעוטס הערבי, במאי 1958, היתה זאת כמעט תעודת כבוד.

חברי המועצה, ביניהם נציגו מפא"י ו' מפ"ם, החליטו פה אחד לתבוע את שיחורר עצורי מק"י. היה זה הישג גדול של המימשל הצבאי.

המון יהודים טובים. מתפרעי מק"י הוגלו לצפת! אמרה הכותרת בתוך הערב העברי, שהיה מונח על הארץ. מסיב ישבו 16 הגולים. אף לא אחד מהם הספיק להת' פרע. כי כולם נעצרו לפני האחד במאי.

עצם היותם בעיר-הרה שטופת הרוח היה אחד הפאראדוקסים של המימשל הצבאי, המסביר את כל מעשיו בנימוקי בטחון ה' מדינה. במשך עשר שנות המדינה לא הור' שה איש מן ה' לבקר איפעם בצפת —

מצא את אחיו הצעיר ג'מיל וכמה חברים אחרים. זה היה ערב האחד במאי. במשטרת עכו נודע להם כי חושדים בהם כי ליכלכו את דגל המדינה בגללי בקר. העצורים הכחישו בלעג שהם, חברי מסלגה מושבעים ואחראיים, יעסקו במעשה כה יל' דותי.

טוען שחאדה: "קצין המשטרה ברגמן רק הביט בי. קצין שני בשם זאב צחק, ואילו השלישי, שלבש אורחית, היכה אותי ביד השטוחה על הצואר. הם צעקו עלי: מקומך אינו כאן, לך לנאצרו!"

כעבור כמה שעות הועבר יוסף, צעיר יפה-תואר, בעל שער מקורזל ושפם מטופח, לצינוק. למחרת נמסר לו כי האישום של לילכוך הדגל בוטל. תחת זאת הוצא נגדו צו מעצר מינהלי, בשם בטחון המדינה. גורלו של אחיו ג'מיל (19) לא היה שונה. בשעת חקירתו הוכה לדבריו עלידי הסמל מס' 3791. "לך לכל הרוחות, איש אינו

הלכתי אל המושל הצבאי, יעקוב מחרו", סיפרה פאטמה, "ביקשתי רשיון ללכת ל' בקר את בעלי. אמרו לי שהוא עצור במחנה הריכוז בגלילי. אחרי שבכיתי, דחו אותי מיום שני ליום חמישי. באותו יום נתנו לי רשיון ליום אחד לנסוע לגלילי. כשבאתי לשם, כבר לא היה בעלי שם. העכירו אותו לצפת."

השבוע הלכה פאטמה שוב למשרד המושל, איימה עליו שתביא את כל ילדיה ותערוך במשרדו שביתת רעב, אם לא תורשה לבקו אצל בעלה. "או שיעצרו אותנו, או שישיח' ררו את בעלי", קראה. "מישהו צריך לתת לנו לאכול!"

המושל חיך, אמר שכבר נקט באמצעים כדי לחסל הפגנה אפסרית של הנשים. "ידיד הגליל" מאיימים. לשם מה נאסרו בני כפריאסיף, ביניהם שני חברי המועצה המקומית ומזכיר המועצה? אין ספק שרובם היו קומוניסטים פעילים. כן אין ספק שלא השתתפו בהפגנות האחד במאי בנצרת — כי רובם נעצרו עוד לפני ההפגנה.

רוב תושבי הכפר משובעים כי המימשל רק ניצל את ההזדמנות כדי לשתק את המועצה המקומית, המבוטסת על קואליציה עם הקומוניסטים. אחרים סבורים כי היתה זאת נקמה במועצה, שעמדה בתוקף רב מדי על דרישות הערבים.

ינני קוסטוני ינני, יושב-ראש המועצה, הוא ההיפך הנמור מקומוניסט. הוא ערבי טי' סוסי מבני הדור הקשיש, החובש טרבוש ולבוש מכתפות. קלסתר פניו מעיד כי הוא צאצא משפחה יחזית מתורכיה. במשך 25 שנה מנהל ינני את המועצה המקומית, זכה לפרסיוהוקרה גם מיד ממשלת המנדט וגם מדי שר'הפנים הישראלי. תמונתו של השר שפירא, בשעת טכס הגשת תעודת' ההצטיינות לזויה לתפארת במשרד המועצה, הכד מפה המראה כיצד קוצצו בבלות הכפר. ינני מועט בדיבורים, שוקל היטב כל מילה היוצאת מפיו. "הם מתיחסים אלינו בצורה זו", אמר, "מפני שהם מתיחסים רע למעוט הערבי בכלל. אם הם מתיחסים אלינו ביחס מיוחד, הרי זה מפני שאין אנחנו ששים למלא הוראות שאינן נראות לנו. אנחנו משתדלים לעשות רק מה שמועיל ל' 2500 תושבי הכפר."

המועצה המקומית החליטה פה אחד שלא לארגן חגיגה אזוירית לכבוד העשור, כי דרישת השלטונות. הכפר, שאין בו מים ו' חשמל והגדוש בפליטים שגורשו בימי ה' מלחמה מן הכפרים הסמוכים, טען שאין לו כסף לכך. מתוך 6000 הדונם שהיו שיי' כים לאזורה-ליטוט של המועצה, הוציא משרד'הפנים 4000 דונם, כך שאנו יכולים לגבות רק מסים מעטים. לכפר לא היתה מעולם די אדמה. בימי האנגלים עבדו רוב בני הכפר בסקידות. במדינה אין כמעט סקידים ערביים. האנשים שהיו סקידים הולכים עבשו לעבוד כסועליוס בישובים היהודיים הסמוכים, אם יש עבודה. מילן נביא כסף לחגיגות אזויריות?"

אין ספק כי החלטה זו היתה הפגנה שקטה נגד הממשלה, אשר סירבה לתת לכפר החתה בלנות בית-ספר, להניח קו מים ולחבר את הכפר לרשת-החשמל, המסלקת את צרכי הישובים היהודיים בסביבה, ביניהם מושבי' עולים שהוחקן להם חשמל עוד לפני שבא המתישב הראשון.

בתשובה להחלטה קיבלה המועצה מכתב' איום ערביית, חתום בשם "ילדי הגליל" שניבא כי "יהיה אסון חדש". מכתבי-איום כאלה הגיעו לאנשים רבים ברחבי הגליל. לינני ינני אין זמן רב לדבר עם תנונאים. מאחר שהמשטרה עצרה את מזכיר המועצה, עוסק ראש-המועצה הקשיש בשלומים וב' עבודה המשרדית. אולם הוא לא נראה מיואש

16 הגולים הערבים בחדרם בצפת
"בני עומד למות, ואתה רוצה שאשמש בחתונת בתך?"

צריך אותך כאנו' גיסה הלה להסביר לו, בעזרת מלים גסות בערבית. לרוע מזלו של המימשל, מאפשר חוק המדינה לעצירים אדמיניסטראטיביים לפנות לועדת-עירעורים, בה חבר שופט. כאשר ניגשו העצירים מכפריאסיף לעשות זאת, פשוט בוטלו נגדם צויה-המעצר. תחת זאת הוגלו לצפת.

לפי החוק, אין שום עירעור על סקודת' הגליה.

במחוק? מה זה? המשלוח השני, שבא מנצרת, היה גם הוא מורכב מאנשים ש' נעצרו לפני האחד במאי. גיבור חבורה זו הוא רדואן ג'ריג'ורה, גבר קשיש (58) שאיש אינו יודע כיצד וזה לכבוד. הנגר התמים, אבי שבעה ילדים, אינו חבר מק"י. "אמן אל-דולה? בטחון המדינה? מה זה?" שאל. לקול צחוקם של האחרים. הקרחת המאירה והכרס המטופחת של רדואן מוסיפות להופעתו המשעשעת. אחזים צחקו עד דמעות.

"חאלה, זה לא מצחיק", התרגו רדואן, וכעבור רגע נדבק בעצמו בצחוק. הוא נקי' רא לישביה של פעילי ההסתדרות בנצרת. שטיפלה באירגון ההפגנה ההסתדרותית ב' אחד במאי (שהיתה למעשה הסגנת מפא"י). בדרך לישביה זו נאסר.

פחות מעשעשע היה גורלו של כליל דחיל חאמר, פועל בית-החרושת לסיגריות בנצרת, שחלה בדיזנטריה עשרה ימים לפני האחד במאי, שכב בביתו קודח בחום. גם עתה נראים סימני המחלה בבירור בפניו. "לקחו אותי מן המיטה. לא רצו לשמוע לדברי ולדברי אשתי, לאחותי המבוגרת, שגרה אצ' לי, ולחמשת ילדי. הובילו אותי לבית-שאן ואמרו לי שאני מסכן את בטחון המדינה. כעבור שבוע שיחררו אותי, אך עצרוני שוב ושלחוני לצפת. במשטרה התייחסו אלי טוב, הזמינו אלי פעמיים את הרופא. אבל כאן אינני יכול ללכת לרופא, כי אין לי כסף."

המנהיג הבכיר בחבורה הוא עבד אליג'ני

באחד הבתים גר קיסר איברהים, מוכתר כבר בירעם, שתושביו גורשו לגיש הסמוכה ובתו הופצצו מן האחיר כדי למנוע בעד בית-המשפט העליון לצהת על החזרת ה' תושבים. כאשר ערכו השלטונות השבוע חגי' גת'עשור בגיש, נעדרו קיסר וכל שאר בני בירעם, בני העדה המארונית.

סיפר קיסר, בעל עור בהיר, עיניים כחור' לות ושערות בלונדיות, כמו כל בני מש' פחתו, הדומה למשפחת-איכרים אוסטרית או הונגרית: "הזמינו אותי. סיפרתי להם סיפור. איש אחד יושב ליד בנו הגוסס, כשבא אליו שכנו ודורש ממנו בתוקף לבוא לחתונת בתו. ענה האיש: בני עומד למות, ואתה רוצה שאשמש בשמחתך?"

על שולחנו של קיסר מונח מכתב, ה' כתוב על נייר-המכתבים הרשמי של קיבוץ ברעם, משק של הקיבוץ הארצי השומר הצעיר, היושב על האדמה ממנה גורשו התושבים המארוניים בכוח בניגוד לחוק, אחרי תום הקרבות. הקיבוץ מתלונן על כי ערבי בירעם רועים את עדריהם. על ה' אדמה השייכת לנו". הם מאיימים כי יאחזו באמצעים חמורים מאד, אם לא יפסיקו מנהג פסול זה.

בעכו מתגורר ראש העדה המארונית, ב' כנסיה עתיקה שחלקה נבנה עוד לפני תקו' פת הצלבנים. אומר אבונה (אבינו) יוסף סוסאן: "לפני עשרים שנה קם הפאטריארך המארוני בלבנון ותמך בסומכי בהקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל. עכשיו נמנה הפאט' ריארך המארוני בלבנון עם ראשי הדורשים את הצטרפות לבנון לרפובליקה של גמאל עבד אל-נאצרו!"

מה דעתו של הכומר המארוני, בעל הזקן האפור ועינייה-הנביא הבורקות, על מאורעות השבוע? העדה המארונית כסופה לאינפיוור, אויבם בנפש של הקומוניסטים בכל רחבי העולם. אמר אבונה יוסף סוסאן: "אין אסורים אותם מפני שהם קומוניסטים. אוס' רים אותם מפני שהם לוחמים למען זכויות הערבים!"